

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра менеджменту

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДОТВОРЕННЯ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	07 Управління та адміністрування
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	073 Менеджмент
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Перший (бакалаврський)
ФАКУЛЬТЕТ	Економічний

Лідерство та командотворення. Робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» / Розробники: Л.П. Хахула, Б.В. Хахула. Біла Церква: БНАУ, 2023.

Розробники: Хахула Л.П., канд. пед. наук, доцент;

Хахула Б.В., доктор філософії в галузі економіки, доцент.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри менеджменту
(Протокол №1 від 25.08.2023 р.)

Завідувач кафедри менеджменту,
д-р екон. наук, професор

Ю. С. Гринчук

Гарант ОП «Менеджмент»,
канд. екон. наук, доцент

Н. В. Коваль

Схвалено науково-методичною комісією економічного факультету
(Протокол №1 від 28.08.2023 р.)

Голова науково-методичної комісії,
д-р екон. наук, професор

І. М. Паска

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	5
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	7
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6.1. Лекції	8
6.2. Практичні заняття	9
6.3. Самостійна робота	11
6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань	13
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	15
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	15
9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ	16
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	16
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	17
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	18

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2023-2024 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Лідерство та командотворення» для денної форми навчання виділено всього 120 академічних годин (4 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 48 годин (лекції – 16, практичні заняття – 32), самостійна робота студентів – 72 години.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівня вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 4	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»	Обов'язкова	
		<i>Рік підготовки</i>	
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 073 «Менеджмент»	2-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – есе, бізнес-проект		<i>Семестр</i>	
		4-й	6-й
Загальна кількість академічних годин – 120		<i>Лекції</i>	
		16 год.	4 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 4,5	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		32 год.	6 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	110 год.
		Підсумковий контроль: іспит	

Метою вивчення дисципліни є формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства керівником та забезпечення функціонування злагодженої роботи команди для тривалого ділового партнерства в майбутній професійній діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Лідерство та командотворення» базується на знаннях таких дисциплін як «Соціологія», «Історія економіки та економічної думки», вивчених на 1-му курсі, та «Менеджмент», що вивчається паралельно.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання відповідно до ОП «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти	Результати навчання з дисципліни «Лідерство та командотворення»
РН 03. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.	РН 03.1. Знати сучасні теорії та концепції лідерства, їх переваги й недоліки. РН 03.2. Знати сутність, основні функції, особливості різних стилів лідерства, передумов ефективного лідерського впливу. РН 03.3. Знати основні принципи лідерства й командотворення у сучасній системі менеджменту. РН 03.4. Вміти пояснювати значення лідерства для досягнення успіху в професійній діяльності. РН 03.5. Вміти розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю з питань лідерства та командотворення.
РН 09. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.	РН 09.1. Знати основні етапи формування команди, процеси внутрішньої динаміки команди при переході від одного етапу розвитку до іншого. РН 09.2. Вміти формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички для розв'язання проблемних і конфліктних ситуацій в організації. РН 09.3. Володіти методами ефективного командотворення на підприємстві (в організації). РН 09.4. Вміти працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.
РН 17. Виконувати дослідження індивідуально та / або в групі під керівництвом лідера.	РН 17.1. Вміти проводити об'єктивний аналіз лідерства на основі моніторингу. РН 17.2. Вміти ідентифікувати різні чинники, що обумовлюють виникнення лідерського впливу. РН 17.3. Вміти здійснювати аналіз ситуативних чинників, що обумовлюють вибір ефективного стилю лідерства в організації. РН 17.4. Вміти оцінювати рівень ефективності роботи в команді на підприємствах за допомогою різних показників.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЛІДЕРСТВО ТА КОМАНДОТВОРЕННЯ»

Змістовий модуль 1. Лідерство та етичні засади ділових стосунків

Тема 1.1. Вступ до теорії і практики формування лідера.

Тема 1.2. Структура лідерства та теорії його походження.

Тема 1.3. Харизматичне лідерство.

Тема 1.4. Лідери нового покоління.

Тема 1.5. Стилi лідерства.

Тема 1.6. Гендерні аспекти лідерства.

Тема 1.7. Лідерство в молодіжних колективах.

Змістовий модуль 2. Корпоративна культура та тимбiлдiнг

Тема 2.1. Предмет корпоративної культури.

Тема 2.1. Тимбiлдiнг.

Тема 2.3. Культура управління як елемент корпоративної культури та тимбiлдiнгу.

Тема 2.4. Основи роботи в команді. Методика тимбiлдiнгу.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		л	п	ср		л	п	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Змістовий модуль 1. Лідерство та етичні засади ділових стосунків</i>								
Тема 1. Вступ до теорії і практики формування лідера	14	2	4	8	12	0,5	1	10,5
Тема 2. Структура лідерства та теорії його походження	14	2	4	8	12	0,5	0,5	11
Тема 3. Харизматичне лідерство	9	1	2	6	12	0,5	1	10,5
Тема 4. Лідери нового покоління	9	1	2	6	10	0,5		9,5
Тема 5. Стили лідерства	12	2	2	8	12	0,5	0,5	11
Тема 6. Гендерні аспекти лідерства	7	1	2	4	12		0,5	11,5
Тема 7. Лідерство в молодіжних колективах	9	1	2	6	10		0,5	9,5
Разом за Змістовий модуль 1	74	10	18	46	80	2,5	4	73,5
<i>Змістовий модуль 2. Корпоративна культура та тімбілдінг</i>								
Тема 8. Тімбілдінг	10	2	2	6	10	0,5	0,5	9
Тема 9. Основи роботи в команді. Методика тімбілдіngu	12	2	4	6	10	0,5	0,5	9
Тема 10. Предмет корпоративної культури	13	1	4	8	10		1	9
Тема 11. Культура управління як елемент корпоративної культури та тімбілдіngu	11	1	4	6	10	0,5		9,5
Разом за Змістовий модуль 2	46	6	14	26	40	1,5	2	36,5
Усього годин	120	16	32	72	120	4	6	110

Примітка: л – лекції, п – практичні заняття, ср – самостійна робота студентів.

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Лідерство та етичні засади ділових стосунків</i>	
<p>1.1. Вступ до теорії і практики формування лідера. Опис навчальної дисципліни: цілей, змісту, очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання. Принципи академічної доброчесності. Природа лідерства. Визначення основних понять лідерства. Елементи лідерства. Сучасна парадигма лідерства. Знання лідерства. Історичний огляд основних концепцій. Мистецтво і наука лідерства. Розвиток лідерства – вимога сьогодення. Лідер та лідерство в менеджменті.</p>	2
<p>1.2. Структура лідерства та теорії його походження. Теорії особистісних якостей. Поведінкові теорії. Теорія індивідуалізованого лідерства. Ситуаційні теорії. Атрибутивні теорії. Теорії заміників лідерства. Теорії харизматичного лідерства.</p>	2
<p>1.3. Харизматичне лідерство. Сутність поняття «харизма». Функції харизми при забезпеченні влади. Співвідношення понять популярності і харизми, іміджу і харизми. Значення харизми для реалізації лідерства. Етичні прояви харизми. Ознаки неетичного харизматичного лідерства.</p>	1
<p>1.4. Лідери нового покоління. Сутність поняття «стратегічне лідерство». Сфера стратегічного лідерства. Сутність поняття «образ майбутнього». Суспільні виклики, що формують новий тип лідерства. Розвиток особистості сучасного лідера.</p>	1
<p>1.5. Стилi лідерства. Поняття стилю в менеджменті та його класифікація. Особиста ефективність лідера. Технології делегування повноважень. Вибір найбільш адекватного стилю керівництва та лідерства. Стилi лідерства за Гоулманом. Стилi лідерської поведінки менеджера. Принципи і навички лідерської поведінки.</p>	2
<p>1.6. Гендерні аспекти лідерства. Особливості жіночого лідерства. Проблеми та труднощі на шляху до жіночого лідерства.</p>	1
<p>1.7. Лідерство в молодіжних колективах. Лідер неформальної молодіжної групи: основні риси та якості. Джерела влади лідера та порівняння їх характеристик. Класифікація лідерів-неформалів за стилями керівництва, їх характеристика та діяльність. Проблеми сучасного лідера неформальної молодіжної групи. Лідер як соціальний архітектор. Зміни – основа розвитку. Образ майбутнього.</p>	1

Разом за змістовий модуль 1	10
<i>Змістовий модуль 2. Корпоративна культура та тімбілдінг</i>	
2.1. Предмет корпоративної культури. Сутність поняття «корпоративна культура». Відмінності організаційної та корпоративної культури. Критерії класифікації корпоративної культури. Основні елементи і функції корпоративної культури. Чинники, що впливають на корпоративну культуру.	2
2.2. Тімбілдінг. Сутність командотворення: визначення, види, форми. Сутність поняття «команда». Ознаки команди. Функції команди. Команда як сукупний суб'єкт діяльності. Підходи до формування команди. Типологія взаємин всередині команди. Структурні елементи команди. Стадії розвитку команди. Типи і характеристики команд.	2
2.3. Культура управління як елемент корпоративної культури та тімбілдінгу. Професійно важливі якості керівника команди. Групи ролей в команді. Функціональні та командні ролі. Роль лідера в команді. Типологія лідерства. Лідерство і трансляція цінностей в організації. Особливості лідерства у командах соціокультурної сфери. Управління командою. Управління конфліктами, стилі вирішення конфліктів. Створення ефективних команд.	1
2.4. Основи роботи в команді. Методика тімбілдінгу. Основні принципи роботи команди. Типи команд в організації. Творча команда і творчий колектив як команда. Ролі та норми в команді. Робота в команді і взаємозалежність. Оцінка креативності. Основні загрози креативності команд.	1
Разом за змістовий модуль 2	6
Всього	16

6.2. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Лідерство та етичні засади ділових стосунків</i>		
	1.1. Вступ до теорії і практики формування лідера. Еволюція визначення лідерства. Характеристика лідерів. Особистісні риси лідера. Види лідерів. Соціально-психологічний феномен лідерства. Формування лідерських якостей у воєнний час. Самооцінка лідерських здібностей. Закони лідерства. Ролі і обов'язки лідера. Фактори, які визначають здібності до лідерства. Визначення типів темпераменту та сильних і слабких сторін лідерів. Особливості освітнього лідерства.	4
	1.2. Структура лідерства та теорії його походження. Експериментальне дослідження лідерства в рамках різних теорій.	4

Сутнісне порівняння теорій лідерства.	
1.3. Харизматичне лідерство. Поняття етичного та неетичного харизматичного лідера, порівняння особливостей стилів їхньої поведінки. Складання «рецепту» харизматичного лідерства. Основні типи компетенцій лідера.	2
1.4. Лідери нового покоління. Характеристики інноваційних лідерів. Особливості лідерства ХХ і ХХІ столітті, аналіз та порівняння викликів, з якими зіштовхувалися ці лідери, специфіка їх стилів вирішення проблем. Розробка тренінгу навичок лідерів. Технологія лідерської поведінки. Розгляд кейсів на тему «Лідерство і екотрансформація» щодо консолідації зусиль влади, бізнесу та громад для підтримки зеленої трансформації економіки. Есе на тему «Розвиток екологічного лідерства – вимога сьогодення».	2
1.5. Стилi лідерства. Розгляд резонансних та дисонансних стилів лідерства. Тренінг на тему «Стилi та типи лідерства», «Формальне та неформальне лідерство». Реалізація на практиці авторитарного та демократичного стилів управління. Дослідження орієнтації керівника-лідера при прийнятті рішень. Розгляд стратегічного лідерства	2
1.6. Гендерні аспекти лідерства. Розгляд питань щодо гендерних аспектів лідерства та встановлення рівноваги між кількістю жінок та чоловіків лідерів. Феномен «скляної стелі», феномен «теплиці», бар'єр відбору.	2
1.7. Лідерство в молодіжних колективах. Джерела влади лідера та порівняння їх характеристик. Класифікація лідерів-неформалів за стилями керівництва, їх характеристика та діяльність. Аналіз факторів та критеріїв успішного лідерства. Особистий розвиток.	2
Разом за змістовий модуль 1	18
<i>Змістовий модуль 2. Корпоративна культура та тимбiлдiнг</i>	
2.1. Предмет корпоративної культури. Корпоративна культура як засіб і результат командотворення. Формування корпоративної культури і цінності. Типи корпоративної культури. Відпрацювання навичок побудови ефективних комунікацій. Розробка кейсу «Формування атрибутів корпоративної культури». Аналіз артефактів корпоративної культури, групових норм і цінностей.	2
2.2. Тимбiлдiнг. Психолого-соціальні підходи до процесу тимбiлдiнгу. Командний дух. Визначення критеріїв згуртованої команди. Правила роботи в команді. Розбір ситуацій суперництва та співпраці в команді, конкуренції або кооперації. Умови перетворення колективу на команду, переваги командної роботи.	4

2.3. Культура управління як елемент корпоративної культури та тимблдингу. Стадії розвитку організації. Згуртованість і ефективність команд. Методи прийняття управлінських рішень лідером у стратегічному та інноваційному процесі. Розгляд практичних завдань та презентацій «Професійно важливі якості керівника команди у соціокультурній сфері». Прийняття етичних рішень лідером. Тренінг у прийнятті етичних рішень.	4
2.4. Основи роботи в команді. Методика тимблдингу. Відпрацювання навичок роботи в команді. Основні типи тренінгів для лідерів. Типи і характеристики команд в організації. Плюси і мінуси різних типів команд. Умови і фактори ефективної командної роботи. Тренінги з тимблдингу (напрацювання навичок згуртованості, підтримки і довіри, навичок спілкування тощо).	4
Разом за змістовий модуль 2	14
Всього	32

6.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
<i>Змістовий модуль 1. Лідерство та етичні засади ділових стосунків</i>		
1.1. Вступ до теорії і практики формування лідера.	Менеджмент і лідерство: порівняльна характеристика. Авторитет і лідерство менеджера. Особистісні характеристики та феномен авторитету менеджера-лідера. Керівник організації як лідер і як традиційний менеджер. Особистісні аспекти лідерства. Форми взаємовідносин між лідером і підлеглими. Лідер і група. Основні вимоги, що ставляться до лідерів і менеджерів. Есе на тему «Мій лідерський потенціал».	8
1.2. Структура лідерства та теорії його походження.	Порівняння теорій лідерства (спільні та відмінні риси). Чому і як виникає лідерство. Сучасна парадигма екологічного лідерства.	8
1.3. Харизматичне лідерство.	Моральні аспекти лідерства (форми етичної та неетичної поведінки лідерів). Формування етичної поведінки. Модель ефективного лідерства. Освоєння технології лідерської поведінки. Якості і поведінка особистості. Роль харизми у формуванні та діяльності лідера. Есе на тему «Комунікативні навички харизматичного лідера».	6
1.4. Лідери нового покоління.	Управлінська компетентність. Баланс адміністраторських та лідерських якостей. Визначення сукупності особистих якостей, які забезпечують успіх в управлінні. Типи лідерів залежно від	6

орієнтації на образ майбутнього і практичну діяльність. Професіоналізм та особистісні характеристики лідера.	
1.5. Стилi лiдерства. Особливості прояву та наслідки шести стилів лідерства Гоулмана. Розгляд ситуацій, в яких одні стилі лідерства призводять до підвищення продуктивності організації, або до її спаду. Типове і специфічне в лідерстві. Аналіз лідерської поведінки менеджерів з метою виявлення труднощів та перепон у діяльності. Рівень суб'єктивного контролю як базовий елемент лідерства.	8
1.6. Гендерні аспекти лідерства. Перепони на шляху жінок до лідерства: феномен «скляної стелі», феномен «теплиці», бар'єр відбору.	4
1.7. Лідерство в молодіжних колективах. Лідерство і влада: спільне і відмінне. Сутність поняття «влада» і «вплив». Типи влади лідера. Реакція підлеглих на застосування влади.	6
Разом за змістовий модуль 1	46
<i>Змістовий модуль 2. Корпоративна культура та тимбілдінг</i>	
2.1. Предмет корпоративної культури. Лідер як майстер комунікацій. Мотивування діяльності персоналу. Надання прав і делегування повноважень. Корпоративна культура в системі управління персоналом підприємства.	8
2.2. Тимбілдінг. Лідерство як риса діяльності управлінської команди. Роль керівника в розвитку етичної культури та дотриманні етичних норм. Імідж як складник діяльності управлінської команди.	6
2.3. Культура управління як елемент корпоративної культури та тимбілдіngu. Етичний клімат в організації. Етичні основи діяльності менеджера-лідера. Токсичне лідерство. Організаційна етика. Значення цінностей. Репутація організації.	6
2.4. Основи роботи в команді. Методика тимбілдіngu. Правила командної роботи. Розподіл ролей в команді. Принципи роботи в команді. Написання портрета лідера-управлінця та ефективного члена команди. Особливості командотворення в сучасній соціальній організації. Есе на тему «Команда мрії».	6
Разом за змістовий модуль 2	26
Всього годин	72

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на підготовку до практичних занять та виконання індивідуального завдання.

6.4. Орієнтовна тематика індивідуальних та групових завдань

1. Розуміння лідерства західними та вітчизняними науковцями.
2. Модель ефективного лідерства: її особливості та прояви.
3. Інноваційна організація лідерства на сучасному підприємстві.
4. Характеристика базисних типів влади.
5. Традиційне лідерство в історії розвитку суспільства.
6. Токсичне лідерство.
7. Теорія лідерства як функція групи.
8. Характеристики лідера-керівника на сучасному етапі розвитку.
9. Концепції харизматичного лідерства.
10. Авторитет і лідерство менеджера.
11. Лідерство і аутсайдерство.
12. Мотиваційні особливості формування лідерської позиції.
13. Вплив лідерства на ефективність розвитку підприємства і організації.
14. Соціально-економічні аспекти ефективності лідерства.
15. Роль лідера у подоланні конфліктних ситуацій та криз.
16. Роль лідера у формуванні картини майбутнього та місії організації.
17. Роль лідера у формуванні, впровадженні і розвитку культури організації.
18. Роль студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей майбутніх управлінців.
19. Планування кар'єри і визначення потенціалу значущих компетенцій і мотиваторів розвитку лідера.
20. Відповідальне лідерство – потреба часу і запорука позитивних змін організації.
21. Виховання лідерів всередині організації.
22. Значення політичного лідерства у розвитку цивілізації.
23. Інноваційне лідерство – вимога ефективності управлінських рішень.
24. Завдання, які стоять перед лідером у сучасних умовах господарювання.
25. Особистісні та ділові якості лідерів.
26. Основні джерела влади як основи лідерства.
27. Особливості реформаторського лідерства у великих групах.
28. Природа та визначення лідерства у сучасному менеджменті.
29. Проблеми управління лідерством в організації.
30. Роль лідера в управлінні зовнішніми зв'язками та проведення переговорів.
31. Зарубіжні дослідження психології лідерства.
32. Природа та сутність гендерного лідерства в Україні.
33. Вітчизняні дослідження психології лідерства.
34. Наукові підходи до вивчення феномена лідерства.
35. Типи підлеглих і особливості управління ними на підприємствах в умовах глобалізації.
36. Динаміка лідерства: формального та неформального статусу.

37. Способи впливу на підлеглих на сучасному підприємстві.
38. Рівні ієрархії лідерства в сучасній організації.
39. Застосування психологічних теорій лідерства у малих групах.
40. Еволюційний розвиток та історія виникнення лідерства як соціального явища.
41. Ознаки лідера у створенні системи лідерства за Демінгом.
42. Розвиток лідерства в контексті розвитку організації.
43. Лідерство в контексті керованих змін.
44. Формування лідера у воєнний час.
45. Умови створення лідерського потенціалу.
46. Створення компаній лідерського типу.
47. Лідерство і соціальне лідерство.
48. Лідерство і соціальні характеристики особистості.
49. Індивідуально-типологічні особливості лідерства у сучасному суспільстві.
50. Поняття лідерства в теоріях менеджменту.
51. Соціальні характеристики рис та якостей лідерів.
52. Типологія лідерства.
53. Соціально-психологічний феномен лідерства.
54. Поняття про стилі лідерства: основні класифікації.
55. Фактори, що впливають на формування стилю і типу лідерства.
56. Теорії лідерства.
57. Лідерство, влада та керівництво в сучасному суспільстві.
58. Лідерство і аутсайдерство.
59. Основні типи компетенцій лідера.
60. Етичні основи діяльності менеджера-лідера.
61. Етика лідера: особливості формування та реалізації.
62. Поняття ситуативного та адаптивного лідерства: специфіка сучасного змісту.
63. Інноваційна організація лідерства та її характеристика на підприємстві сучасності.
64. Професіоналізм та особистісні характеристики лідера.
65. Професійно важливі якості керівника команди в екологічній сфері.
66. Технології лідерської поведінки в екологічній сфері.
67. Лідерство і влада: спільне і відмінне.
68. Особистісний ресурс сучасного лідера.
69. Гендерний аспект соціального лідерства.
70. Вплив соціальних трансформацій на формування лідерства.
71. Типове і специфічне в лідерстві.
72. Взаємодія в групі та колективі: проблема організаційної поведінки лідера.
73. Комунікативна компетентність лідера: характеристики та основні прояви.
74. Мотиваційні особливості формування лідерської позиції.

75. Соціальне лідерство та гендерні особливості.
76. Поняття про реальну команду та її базові ознаки.
77. Життєвий цикл команди.
78. Команда як особливий тип організації: характеристики та умови формування.
79. Теорії формування команди.
80. Особливості командотворення в сучасній соціальній організації.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу; реалізуються через навчання на основі досліджень, посилення практичної орієнтованості та творчої спрямованості у формі комбінації лекцій, практичних занять, самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в системі Moodle, тренінгів, майстер-класів практикуючих менеджерів, інтерактивних методів навчання, командної та індивідуально-консультаційної роботи, робиться акцент на саморозвиток особистості та проблемно-орієнтоване навчання.

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, дискусійне обговорення проблемних питань. Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з аналізом історій і ситуацій, конференцій; ділових та рольових ігор, мозкового штурму, круглих столів, портфоліо, презентацій, полілогу, дослідження бібліографічних довідок обраних лідерів, тренінгових вправ з тимблдіingu, виконання групових проєктів.

У разі дистанційного і змішаного навчання використовуються навчальна платформа Moodle Білоцерківського НАУ, онлайн-платформи ZOOM, Microsoft Team, Google Meet, електронна пошта, мобільні додатки Viber, Telegram.

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Успішність студента оцінюється шляхом проведення поточного, модульного та підсумкового контролю.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться в усній та письмовій формі.

Поточне оцінювання знань студентів здійснюється під час проведення лекційних та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи студента протягом семестру щодо вивчення програмного матеріалу дисципліни;
- виконання завдань на практичних заняттях;
- виконання індивідуальних та самостійних завдань.

Модульний контроль рівня знань передбачає виявлення рівня опанування студентом матеріалу змістового модуля та вміння застосувати теоретичні знання для вирішення практичної ситуації.

Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється на іспиті за допомогою стандартизованих комп'ютерних тестів за всіма темами курсу.

9. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

Оцінка за лекційне заняття виставляється за активність студента в дискусії.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані командні проекти, зроблені доповіді, презентації, есе, активність під час дискусій.

Під час модульного контролю засобом оцінювання є контрольна робота. Контроль здійснюється за трьома складовими: лекційною (теоретичною), практичною (проблемні завдання) та самостійною роботою.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75% завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60% завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо впевнено орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60% завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як сума балів з поточного, модульного та підсумкового контролю.

Сума балів з поточного контролю визначається як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам вищої освіти за підсумкового контролю «іспит»

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	ІНДЗ	Підсумковий контроль	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	20	10	20	10	30	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C	Задовільно	
64–74	D		
60–63	E	Незадовільно (не зараховано) з можливістю повторного складання	
35–59	FX		
1–34	F	Незадовільно (не зараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint.
2. Відеоматеріали за відповідними темами дисципліни.

Технічні засоби:

1. ПК.
2. Принтер.
3. Мультимедійне обладнання.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДжЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Сергеева Т. В., Фестеу Д., Роунтрі Г. Лідерство і командна робота: навч. посібник. Харків: ХНУБА, 2014. 124 с.
2. Нестуля О. О., Нестуля С. І. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ ст. – початок ХХІ ст.): навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2016. 375 с.
3. Психологія тимбілдингу: навч. посібник / Романовський О. Г., Шаполова В. В., Квасник О. В., Гура Т. В.; за заг. ред. Романовського О. Г., Калашникової С. В. Харків: Друкарня Мадрид, 2017. 92 с.
4. Теорія і практика формування лідера: навч. посібник / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.
5. Гринчук Ю. С., Хахула Л. П., Хахула Б. В. Лідерство та командотворення. Методичні вказівки для підготовки та організації практичних занять та самостійної роботи студентів освітнього рівня (ОР) «Бакалавр» усіх форм навчання. Біла Церква, 2018. 65 с.

Додаткова література

6. Аппело Юрген Менеджмент 3.0. Agile-менеджмент. Лідерство та управління командами. Фабула, 2019. 464 с.
7. Адізес І. Ідеальний керівник. Чому ним неможливо стати? К.: Наш формат, 2017. 288 с.
8. Адізес І. Командне лідерство. Як порозумітися з будь-яким менеджером. К.: Наш формат, 2018. 304 с.
9. Джим Коллінз. Від хорошого до величного. К.: Наш формат, 2017. 368 с.
10. Нежинська О. Лідерство та керівництво. Психологічний дискурс. Олді-Плюс, 2020. 264 с.
11. Нестуля О. О., Нестуля С. І., Карманенко В. В. Основи лідерства. Тренінг лідерських якостей та практичних навичок менеджера: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 287 с.
12. Розвиток лідерства / Л. Бізо, І. Ібрагімова, О. Кікоть, Є. Барань, Т. Федорів; за заг. ред. І. Ібрагімової. К.: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
13. Рубенштейн Д. Бути лідером. Мудрість від тих, хто змінив правила гри. Лабораторія, 2021. 448 с.
14. Теорія і практика формування команди. Журнал «Методист» (вкладка). №3. 2014. 40 с.
15. Федоренко Ю. О. Тренінг командотворення. Тренінгові технології у роботі психологічної служби вищого навчального закладу: навч. посіб. / за наук. ред. Н. О. Євдокимової. Миколаїв: Іліон, 2013. 558 с.
16. Скібіцька Л. І. Лідерство та стиль роботи менеджера: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 192 с. URL: <https://textbook.com.ua/menedzhment/1473451645>
17. Чжо Д. Становлення менеджера. Book Chef, Форс, 2020. 352 с.